

Sygn. akt V CSK 131/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 listopada 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

SSA Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa „F.” Spółki z o.o. w W.

przeciwko Józefowi B. i Izabelli B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 listopada 2010 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 listopada 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty z dnia 26 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy orzekł, że pozwani Józef B. i Izabella B. mają w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacić powodowej spółce „F.” sp. z o.o. w W. solidarnie kwotę 150 000 zł wraz z odsetkami i kosztami postępowania albo wnieść w tym terminie zarzuty.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek zarzutów, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 29 lipca 2009 r. utrzymał nakaz zapłaty w mocy. Ustalił, że na podstawie umowy z dnia 11 grudnia 2007 r. powódka nabyła w drodze indosu od „L. H.” Gmbh z siedzibą w O. weksel własny wystawiony przez pozwanego Józefa B. na kwotę 150 000 zł, za zapłatę którego poręczyła pozwana Izabella B. W § 3 umowy zbywca zapewnił, że weksel został wypełniony prawidłowo oraz że wystawcy weksla nie przysługują rzeczywiste zarzuty wekslowe. W związku z zawarciem umowy doszło do przekazania powódce weksla Józefa B. na kwotę 150 000 zł, płatnego, bez protestu, w dniu 23 września 2005 r., oraz deklaracji z dnia 1 czerwca 2004 r., upoważniającej „L. H.” Gmbh do uzupełnienia weksla *in blanco*. Weksel, o którym mowa został wystawiony przez pozwanego na zabezpieczenie roszczeń wynikających z umów handlowych łączących go z „L. H.” Gmbh. Pismem z dnia 26 marca 2008 r. powódka poinformowała pozwanego o nabyciu weksla od „L. H.” Gmbh i wezwała go do zapłaty sumy wekslowej wraz z odsetkami w terminie 7 dni od dnia odbioru pisma.

Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwani podnieśli zarzuty ze stosunku podstawowego łączącego pozwanego z „L. H.” Gmbh. Twierdzili, że wystawiony weksel *in blanco* miał charakter gwarancyjny i w związku z tym mógł być wypełniony tylko na kwotę odpowiadającą wierzytelności „L. H.” Gmbh, na zabezpieczenie której został wystawiony. Wzajemne rozliczenia stron wynikające z łączących je stosunków handlowych nie uzasadniały natomiast wypełnienia weksla na kwotę 150 000 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że zarzuty te nie mogą odnieść zamierzonego skutku, zgodnie bowiem z art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282 ze zm. – dalej: „Pr. weksl.”), jeżeli weksel niezupełny w chwili wystawienia uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem,

nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Z przepisu tego wynika, że tylko w wyjątkowych wypadkach, gdy późniejszy posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa, można wobec niego zasłaniać się zarzutem, że weksel *in blanco* wypełniono sprzecznie z porozumieniem co do jego wypełnienia, zawartym przy wręczeniu weksla *in blanco* pierwszemu jego posiadaczowi. Pozwani, na których spoczywał ciężar dowodu, nie wykazali na czym miałyby polegać zła wiara lub rażące niedbalstwo powódki przy nabyciu weksla. Nie mogli zatem skutecznie zasłonić się wobec powódki zarzutem wynikającym ze stosunku podstawowego łączącego pozwanego z „L. H.” Gmbh.

Apelacja pozwanych została przez Sąd Apelacyjny oddalona wyrokiem z dnia 24 listopada 2009 r. Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz ich ocenę prawną. Podkreślił, że podniesiony przez pozwanych zarzut wypełnienia weksla *in blanco* przez „L. H.” Gmbh sprzecznie z zawartym porozumieniem mógłby podlegać merytorycznej ocenie, gdyby z powództwem wystąpił pierwszy posiadacz weksla, czyli „L. H.” Gmbh. Wystawiony przez pozwanego weksel *in blanco* został natomiast po jego uzupełnieniu przeniesiony przez indos na powódkę i powstała sytuacja znacząco odmienna od występującej w razie sporu między wystawcą weksla *in blanco* a jego pierwszym posiadaczem. Pozwani mogliby w niniejszej sprawie powołać się na uzupełnienie weksla sprzecznie z porozumieniem tylko wtedy, gdyby powódka nabyła weksel w złej wierze lub przy nabyciu dopuściła się rażącego niedbalstwa. Zła wiara zachodzi wówczas, jeżeli posiadacz w chwili nabycia weksla wiedział, że jego poprzednik lub jeden z poprzedników wypełnił weksel podpisany *in blanco* niezgodnie z porozumieniem. Z kolei rażące niedbalstwo zachodzi wówczas, gdy nabywca weksla mógł przy dołożeniu elementarnej staranności zauważyć, że weksel został przez jego poprzednika wypełniony niezgodnie z porozumieniem. Ciężar wykazania złej wiary lub rażącego niedbalstwa spoczywa na dłużniku. Pozwani nie wykazali złej wiary ani rażącego niedbalstwa powódki, wobec czego przeniesienie sporu na płaszczyznę stosunków handlowych łączących pozwanego z „L. H.” Gmbh było

niedopuszczalne. Sąd Apelacyjny wskazał także na art. 17 Pr. weksl. i podkreślił, że według tego przepisu osoby, przeciw którym dochodzi się praw z weksla, nie mogą wobec posiadacza zasłaniać się zarzutami opartymi na swych stosunkach osobistych z wystawcą lub z posiadaczami poprzednimi, chyba że posiadacz, nabywając weksel, działał świadomie na szkodę dłużnika.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwani, powołując się na obie podstawy przewidziane w art. 398³ § 1 k.p.c., wnieśli o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej wskazali na naruszenie art. 10 i 17 Pr. weksl. przez ich zastosowanie w sytuacji, w której powinny znaleźć zastosowanie przepisy art. 509 § 1 i 513 § 1 k.c. w związku z art. 20 ust. 1 zd. drugie Pr. weksl., ponieważ indos, na podstawie którego powódka nabyła weksel, miał tylko skutki zwykłego przelewu. Z kolei w ramach drugiej podstawy podnieśli zarzut obrazy przepisów art. 232, 233 § 1, 217 § 2 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. i art. 6 k.c. oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) przez brak wszechstronnego rozważenia wszystkich istotnych okoliczności i dowodów zgłoszonych w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty oraz bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych, co doprowadziło do pozbawienia skarżących możliwości obrony swych praw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota sporu koncentrowała się na kwestii dopuszczalności podnoszenia zarzutów wynikających ze stosunku podstawowego, na podstawie którego doszło do wręczenia weksla *in blanco*. Sąd Apelacyjny uznał zarzut oparty na stosunkach osobistych łączących pozwanego z „L. H.” GmbH, za niedopuszczalny z tej przyczyny, że z pozwem wystąpił kolejny wierzyciel wekslowy, a tylko w odniesieniu do pierwszego wierzyciela odpowiedzialność dłużnika jest o tyle łagodniejsza, że może on bez żadnych ograniczeń powoływać się na zarzuty wynikające ze stosunku podstawowego wśród których – przy wekslu *in blanco* – istotne znaczenie ma zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z treścią porozumienia

wekslowego. Stanowisko to przesądziło o zakresie postępowania dowodowego i pominięciu zgłoszonych dowodów jako nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Skarżący mają rację podnosząc, że Sąd Apelacyjny nie rozważył skutków indosu, dokonanego w dniu 11 grudnia 2007 r. przez „L. H.” Gmbh, w świetle art. 20 ust. 1 zd. drugie Pr. weksl. Z treści weksla stanowiącego podstawę wydania nakazu zapłaty wynika, że został on wypełniony dnia 6 września 2007 r. z terminem płatności, bez protestu, w dniu 23 września 2007 r. Na odwrocie znajduje się opatrzone podpisem pozwanej oświadczenie o poręczeniu oraz mające formę indosu oświadczenie „L. H.” Gmbh o ustąpieniu weksla spółce „F.” sp. z o.o. w W. Bezspornie oświadczenie o ustąpieniu weksla zostało złożone w dniu 11 grudnia 2007 r.

Zgodnie z art. 20 ust. 1 Pr. weksl., indos po terminie płatności ma te same skutki, co indos przed tym terminem. Indos jednak po proteście z powodu niezapłacenia lub po upływie terminu, ustanowionego dla protestu, ma tylko skutki zwykłego przelewu. Przytoczony przepis odnosi się także do weksla własnego (art. 103 Pr. weksl.).

Protest z powodu niezapłacenia sumy wekslowej w przypadku weksla własnego płatnego w oznaczonym dniu powinien być dokonany – zgodnie z art. 44 ust. 3 w związku z art. 103 Pr. weksl. – w jednym z dwóch dni roboczych, następujących po pierwszym dniu, w którym można wymagać zapłaty. Nie ulega zatem wątpliwości, że oświadczenie „L. H.” Gmbh o ustąpieniu weksla spółce „F.” zostało złożone po upływie terminu ustanowionego do dokonania protestu. Oznacza to, że indos dokonany w dniu 11 grudnia 2007 r. przez „L. H.” Gmbh wywołał jedynie skutki zwykłego przelewu. Oceny tej nie zmienia przy tym okoliczność, że posiadacz weksla został zwolniony od sporządzenia protestu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2004 r., III CK 563/02, OSNC 2005, nr 5, poz. 88, z dnia 11 lutego 2005 r., III CK 304/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 13, z dnia 12 maja 2005 r., V CK 588/04, OSNC 2006, nr 4, poz. 71, z dnia 21 czerwca 2007 r., IV CSK 92/07, OSNC 2008, nr 10, poz. 117, z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 488/07, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 11, z dnia 30 października 2008 r., IV CSK 249/08, nie publ. i z dnia 21 kwietnia 2010 r., V CSK 347/09, nie publ.).

W sytuacji opisanej w art. 20 ust. 1 zdanie drugie Pr. weksl., do oświadczenia wierzyciela wekslowego złożonego w zamiarze przeniesienia praw z weksła znajdują zastosowanie przepisy art. 509 – 516 k.c. dotyczące przelewu wierzytelności. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 maja 2004 r., III CK 563/02, jest tak dlatego, że z chwilą sporządzenia protestu z powodu niezapłacenia sumy wekslowej lub upływu terminu do sporządzenia protestu, choćby posiadacz był od niego zwolniony, weksel traci charakter papieru wartościowego przeznaczonego do obiegu. Z tą chwilą odpada więc potrzeba stosowania do niego tych przepisów Prawa wekslowego, które mają na celu ochronę bezpieczeństwa i pewności obrotu wekslowego.

W stosunku do posiadacza, który nabył weksel w wyniku indosu, o którym mowa w art. 20 ust. 1 zd. drugie Pr. weksl., czyli tzw. indosu poterminowego znajduje zastosowanie art. 513 k.c. Oznacza to, że jeżeli taki posiadacz dochodzi zapłaty sumy wekslowej, dłużnik może przedstawić mu wszelkie zarzuty przysługujące mu wobec posiadacza, który dokonał indosu poterminowego, w chwili powzięcia wiadomości o tym indosie. Pozwani mogli zatem podnieść wobec powodowej spółki wszelkie zarzuty, które mieli przeciwko „L. H.” Gmbh w chwili powzięcia wiadomości o dokonanych przez nią indosie poterminowym.

Pozwani nie powołali się wprawdzie na poterminowy charakter indosu i związane z nim skutki określone w art. 20 ust. 1 zd. drugie Pr. weksl., lecz okoliczność ta nie zwalniała Sądu Apelacyjnego od obowiązku rozważenia tej kwestii. Poterminowy w znaczeniu powołanego przepisu charakter indosu – na co wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 czerwca 2007 r., IV CSK 92/07 – jest kwestią kwalifikacji prawnej oświadczenia wierzyciela złożonego w zamiarze przeniesienia prawa z weksła. Oświadczenie to wynikało z treści weksła, dlatego Sąd Apelacyjny mógł i powinien zakwalifikować indos „L. H.” Gmbh jako poterminowy, ze skutkiem w postaci możliwości podniesienia przez pozwanych w piśmie zaskarżającym wydany nakaz zapłaty wszelkich zarzutów, które mieli przeciwko „L. H.” Gmbh w chwili powzięcia wiadomości o dokonanych przez nią indosie. Trzeba podkreślić, że Sąd drugiej instancji nie jest związany zarzutami naruszenia prawa materialnego przedstawionymi w apelacji. Nie może zatem poprzestać na ustosunkowaniu się do tych zarzutów, lecz powinien samodzielnie –

w granicach zaskarżenia – ocenić sprawę z punktu widzenia prawa materialnego (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Jak wynika z powyższych rozważań, Sąd Apelacyjny wyszedł z błędnego założenia, że pozwani nie mogli podnosić przeciwko powodowej spółce zarzutów, wynikających ze stosunku osobistego, łączącego pozwanego z „L. H.” Gmbh. Ponieważ zarzuty takie zostały przez pozwanych podniesione w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Nawiązując do podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia przepisów postępowania, trzeba zauważyć, że powołana podstawa z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. nie została prawidłowo wywiedziona. Sumaryczne powołanie mających ją wypełniać przepisów, poparte ogólnikowym wywodem o braku rozważenia wszystkich istotnych okoliczności sprawy, nie czyni zadość ustalonym w tym względzie wymaganiom (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 114 oraz powołane tam orzecznictwo). Konstatacja ta ma jedynie znaczenie porządkujące, ponieważ zaskarżony wyrok podlega uchyleniu na skutek zasadnych zarzutów podniesionych w ramach podstawy wskazanej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.